

Wychowanie do solidarności w szkole

Jolanta Katarzyna Kowalewska

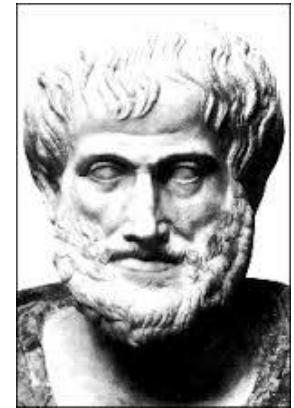
Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

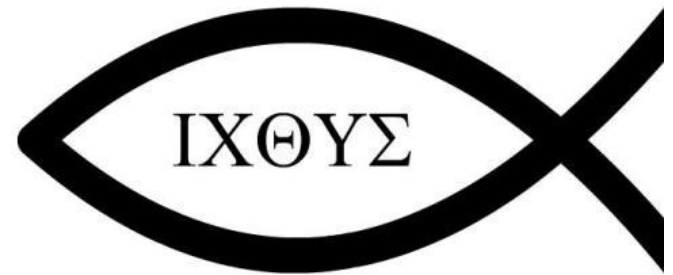
Konferencja:
Wychowanie ku wartościom- szanse i
zagrożenia 26.11.2015

Solidarność – pojęcie wieloznaczne

„philia” - przyjaźń oznaczająca akt zwrócenia się ku drugiemu i życzliwość wobec niego. Zwiera w sobie takie cechy jak przychylność, wzajemność, jednakowość poglądów, ugruntowaną chęć czynienia dobra w stosunku do drugiego.

„Homonoia” to drugi termin, który ukazuje swoje semantyczne podobieństwo do solidarności. W „Etyce nikomachejskiej” ukazuje Arystoteles zgodę (homonoia) i przyjaźń (philia) jako siły przeciwstawiające się podziałowi i niezgodzie.

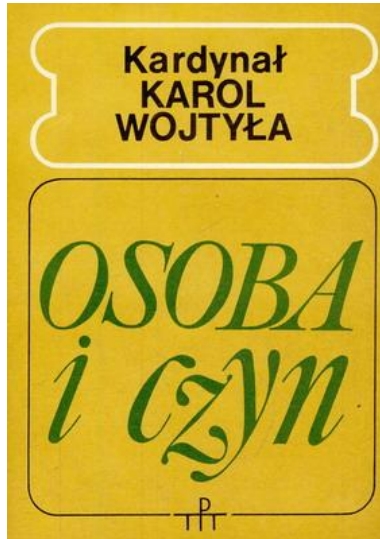

Solidarność jako idea braterstwa wszystkich ludzi

Idea braterstwa wszystkich ludzi bierze swe początki z tradycji Starego i Nowego Testamentu. Ukazuje nie tylko równość wszystkich dzieci Boga Stworzyciela jako braci lecz także równość wszystkich ludzi, bez względu na wyznawaną wiarę czy narodowość.

Bliźni i członek wspólnoty to nie to samo

Istnieje zasadnicza różnica pomiędzy pojęciem „bliźni” a pojęciem „członek wspólnoty”. Członkostwo wspólnoty zakłada fakt, że ludzie są bliźniami i chociaż czasem nie tworzą wspólnoty, to jednak nadal pozostają w stosunku do siebie bliźniami. Pojęcie „bliźni” wskazuje na pewną wartość, która jest niezależna od członkostwa w jakiegokolwiek wspólnocie.

Pochodzenie przymiotnika „solidarny”

Z języka prawniczego (ale także i budowlanego) wzięty przymiotnik „solidarny”: belki lub mury są solidarne ze sobą, bowiem uszkodzenie jednego powoduje obciążenie innego, nie wykluczając ewentualnej ruiny całości. W swym wąskim, prawniczym znaczeniu „solidarność” oznacza zobowiązanie wielu osób razem wziętych, z których każda zobowiązuje się do wypłacenia, w razie konieczności, całej należności. Solidarność określić możemy zatem jako **działanie, przez które dwie lub więcej osób zobowiązuje się nawzajem i każda wobec całości**. Solidarność więc pociąga za sobą odpowiedzialność, zwłaszcza co do współpracy i restytucji.

Nowoczesna idea demokracji

jest dziedzictwem obu tradycji, grecko-rzymskiej obywatelskiej i judeochrześcijańskiej braterskiej solidarności. Obie jednak idee solidarności zostają pozbawione pod wpływem myśli oświeceniowej i republikańskiej tego, co stanowiło ich istotę. Grecka idea przyjaźni obywatelskiej zostaje pozbawiona cech elitarnych, podziału na obywateli i nie obywateli, mężczyzn i kobiet. Na jej miejsce pojawiają się hasła równości wszystkich ludzi wobec prawa.

SOLIDARNOŚĆ

Spopularyzowanie pojęcia „solidarność” oraz pogłębienia jej znaczenia zawdzięcza współczesna etyka społeczna i polityczna nauce społecznej Kościoła katolickiego oraz wyjątkowemu wydarzeniu historycznemu, jakim było powstanie pierwszego w obozie krajów socjalistycznych Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” w Polsce.

Wychowanie do solidarności na tle idei wychowania społecznego

John Dewey (1859-1952) – zadaniem wychowania społecznego miało być wyrobienie w wychowanku: inteligencji społecznej (dostrzeganie i pojmowanie solidarności), poczucia społecznego (kontrolowanie swego charakteru) oraz zainteresowania społecznego

Henryk Rowid (1887-1944) – w koncepcji „szkoły twórczej” eksponował takie elementy struktury dydaktyczno—wychowawczej, jak: wychowanie uspołeczniające, zasady współpracy, samorządność, solidarność, zasada aktywności i twórczej pracy.

Wilhelm Dilthey (1833-1911) – ukazując człowieka jako istotę kulturalną, nie tylko naturalną, podkreślał autonomię i współzależność społeczną człowieka.

Wychowanie i kształcenie uznawał za fakty duchowe i historyczne. Jego zdaniem **ideał wychowania jest zawsze historycznie uwarunkowany**. Nie można określić ogólnie ważnego celu wychowawczego bez odniesienia się do konkretnej sytuacji historyczno-kulturowej i bez odwołania się do potrzeb społeczeństwa.

Bogdan Suchodolski (1903-1992) - według niego wychowanie dokonuje się przez „wzbudzanie przeżyć kształtujących osobowość człowieka. Wyraża się i wzmacnia ukochaniem celów, współuczestnictwem w zbiorowym obowiązku, zespoleniem i duchową tradycją narodu”.

Florian Znaniecki (1882-1958) – wychowanie społeczne rozumie jako „urabianie” jednostek na członków określonych grup społecznych, które wyzbywając się swego egoizmu winny odnajdować jakieś wspólne zadania ideowe, pracować nad ich urzeczywistnianiem oraz przystosowywać swoje struktury do nieustannej i wytężonej twórczości.

Helena Radlińska (1879-1954) – akcentuje siły duchowe człowieka, stanowiące jego możliwości rozwojowe i źródło potencjalnej aktywności twórczej osoby. Wychowanie to „służba nieznanemu” oraz przekształcanie środowiska siłami duchowymi w imię ideału i odkrywanych wspólnych wartości.

Skauting R. Baden-Powella (1857-1914) – inspiracja dla polskiego harcerstwa, którego ideałami są: służba Bogu, Polsce i bliźnim, braterstwo z innymi ludźmi oraz praca nad sobą.

Deklaracja Praw Dziecka (1959) oraz Konwencja o Prawach dziecka (1989) – dokumenty te postulują potrzebę wychowywania dzieci i młodzieży „w duchu zrozumienia, tolerancji, przyjaźni między narodami, pokoju i powszechnego braterstwa i w pełnej świadomości, iż swoją energię i talenty należy poświęcić służbie braciom – ludziom.

Raport Międzynarodowej Komisji ds. Edukacji

dla XXI wieku pt. „ Edukacja jest w niej ukryty skarb”
(1996)– dwa spośród czterech wymienionych w nim
filarów dotyczą idei wychowania społecznego:

Uczyć się, aby wiedzieć

Uczyć się, aby działać

Uczyć się, aby żyć wspólnie

Uczyć się, aby być

Solidarność jako treść programu wychowawczego szkoły

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku
wartościom- szanse i zagrożenia
26.11.2015

„Szkoła musi zmierzać w kierunku bardziej naturalnej i organizowanej placówki czy centrum, w którym uczenie się, życie i solidaryzm społeczny nie będą od siebie oddzielane”

Bogusław Śliwerski

1. Nauczanie o historycznym przestąpieniu „Solidarności” oraz kształcenie postaw patriotycznych i obywatelskich.

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku wartościom- szanse i zagrożenia
26.11.2015

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku
wartościom- szanse i zagrożenia
26.11.2015

“Olimpiada Solidarności” to trzy projekty edukacyjne:

- „Olimpiada Solidarności. Dwie dekady historii” - konkurs historyczny dla uczniów. Celem głównym przedsięwzięcia jest budowanie tożsamości narodowej wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, poprzez podniesienie poziomu wiedzy o historii najnowszej Polski, a także rozbudzenie zainteresowania do poznawania genezy oraz przebiegu przemian demokratycznych w kraju.
- Akademia Letnia - kurs dla nauczycieli. Działalność Akademii Letniej zakłada promowanie różnorodnych metod aktywizujących i interdyscyplinarności w nauczaniu najnowszej historii Polski. Uczestnictwo w zajęciach ma zainspirować nauczycieli do poszukiwania nowych form i metod nauczania historii, które zainteresują młodzież.
- Pomorska Teka Edukacyjna - strona internetowa dla nauczycieli i uczniów. „Pomorska Teka Edukacyjna” to interaktywny portal historyczny, na którym znajduje się szeroki wachlarz propozycji edukacyjnych, wykorzystujących różne środki przekazu. Zakres tematyczny podzielony jest na lata 1939-1945, 1946-1969, 1970-1990.

Projekty edukacyjne Ośrodka Rozwoju Edukacji

1. ROLA SZKOŁY W BUDOWANIU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

Jak uczyć się od innych – międzyszkolne sieci
współpracy i samokształcenia

Projekty edukacyjne

SZKOŁA - IDEALNE MIEJSCE ROZWOJU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

- szkoła – instytucja publiczna, stworzona by mądrze uczyć potrzebnych rzeczy i wychowywać, zapewniać rozwój jednostek i wspólnot
- bezpieczna przestrzeń aktywności dzieci i młodych ludzi
- deklarowane cele i normy zgodne z misją budowania kapitału społecznego
- sytuacja społeczna umożliwiająca budowanie różnorodnych więzi – emocjonalnych i „obywatelskich”, rozwijanie małych i większych wspólnot, wychodzenie poza ściany klasy i mury szkoły
- konkretne rozwiązania prawne ułatwiające budowanie kapitału społecznego – samorząd uczniowski, rada szkoły, projekt edukacyjny, preambuła podstawy programowej kształcenia ogólnego...

Projekty edukacyjne

2. Projekt "Szkoła Demokracji – Szkoła Samorządności"

Kompetencje społeczne i obywatelskie uczniów
i nauczycieli

2. Rozwijanie samorządności uczniowskiej

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku
wartościom- szanse i zagrożenia
26.11.2015

„Szkoła publiczna powinna być wspólnotą edukacyjną, w której procesy kształcenia i wychowania kreują nauczyciele traktujący edukację jako wspólne zadanie, w której powyższe procesy powstają w dialogu i partnerstwie i wzajemnym poszanowaniu.”

Bogusław Śliwerski

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku
wartościom- szanse i zagrożenia
26.11.2015

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku
wartościom- szanse i zagrożenia
26.11.2015

3. Wychowanie do życia w rodzinie

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku
wartościom- szanse i zagrożenia
26.11.2015

Instytucje wspierające rodzinę – szkoła, uniwersytet i świat nauki, świat kultury i sztuki, państwo oraz Kościół
Rodzina „ jest pierwszą ale nie jedyną ani wyłączną wspólnotą wychowującą: już wymiar wspólnotowy, obywatelski i kościelny człowieka wymaga i prowadzi do dzieła szerszego i określonego, będącego owocem **uporządkowanej współpracy różnych czynników wychowawczych**. Wszystkie te czynniki są konieczne, nawet jeśli każdy może i powinien działać wedle własnej kompetencji i wnosząc sobie własny wkład”

Jan Paweł II, Familiaris consortio nr 40

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku wartościom- szanse i zagrożenia
26.11.2015

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku wartościom- szanse i zagrożenia
26.11.2015

4. Działalność charytatywna

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku
wartościom- szanse i zagrożenia
26.11.2015

Bezinteresowność

...dzisiejsze społeczeństwo wyraźnie potrzebuje odkryć na nowo wartość bezinteresowności, zwłaszcza dlatego, że w naszym świecie często wydaje się zwyciężać logika kierująca się wyłącznie poszukiwaniem korzyści i zysku za wszelką cenę.

Jan Paweł II, Centesimus annus, nr 41

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku
wartościom - szanse i zagrożenia
26.11.2015

5. Dialog międzykulturowy

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku
wartościom - szanse i zagrożenia
26.11.2015

„Wychowanie i kształcenie powinny pomagać mu (młodemu człowiekowi) w radzeniu sobie z pluralizmem ludzkich kultur, rozumieniu ich oraz przełamywania poczucia niepewności.”

Bogusław Śliwerski

I miejsce w I edycji konkursu „Szkoła tolerancji”

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku
wartościom- szanse i zagrożenia
26.11.2015

VII spotkanie z młodzieżą izraelską w ramach programu „Blżej siebie”, marzec 2014

Europejski Dzień Języków Obcych w szkole

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku
wartościom- szanse i zagrożenia
26.11.2015

6. Personalistyczne ujęcie pracy ludzkiej

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Konferencja: Wychowanie ku
wartościom- szanse i zagrożenia
26.11.2015

Życie społeczno-gospodarcze a wychowanie społeczne

Ekonomia jako jedna z dziedzin wielorakiej ludzkiej działalności, powinna kierować się podstawowymi zasadami i wartościami. Wychowanie społeczne w tym obszarze powinno skupić się na następujących zagadnieniach:

- a) wychowanie do pracy,
- b) wychowanie do szacunku dla własności prywatnej i wspólnej,
- c) wychowanie do solidarności społecznej z bezrobotnymi,
- d) wychowanie do przedsiębiorczości,
- e) wychowanie do tworzenia i urzeczywistniania prawidłowego i całościowego rozwoju i postępu gospodarczego,
- f) wychowanie konsumentów do odpowiedzialnego korzystania z prawa wyboru,
- g) wychowanie ekologiczne.

Art. 20 Konstytucji

Spółeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej.

I na zakończenie

„...może nigdy, tak bardzo, jak dzisiaj, wychowanie nie było nakazem życiowym i społecznym, który wymaga zajęcia stanowiska i zdecydowanej woli formowania dojrzałych osobowości. Może nigdy, tak jak dzisiaj, świat nie potrzebował ludzi, rodzin i wspólnot, które uczynią z wychowania racje swojego bytu, które poświęcą się wychowaniu, jako pierwszorzędnemu celowi, oddając bez zastrzeżeń swoje siły, szukając współpracy i pomocy, podejmując próby i odnawiając w sposób twórczy i z poczuciem odpowiedzialności procesy wychowawcze.”

Jan Paweł II, „Juvenus patris”, nr 17